

Nooit meer PowerPoint?

Jordi Casteleyn

Presentaties vormen een onafscheidelijk onderdeel van het bedrijfsleven en het onderwijs van vandaag. Meestal gebruiken sprekers PowerPoint of vergelijkbare software om hun boodschap te visualiseren, maar niet iedereen is overtuigd van het nut hiervan. Sinds 2009 bestaat er Prezi, dat door velen als ‘de PowerPoint-killer’ beschouwd wordt. Maar kan Prezi die hoge verwachtingen inlossen?

“Als we dit ooit begrijpen, zullen we de oorlog winnen,” beweerde generaal McChrystal, de leider van de verenigde Amerikaanse en NAVO-troepen in april 2010. Vreemd genoeg had hij het niet over de aanvalstechnieken van de vijand, maar wel over een PowerPointdia die hem getoond werd. Die dia moest de complexiteit van de Amerikaanse strategie aantonen, maar zag er eerder uit als een onontwarbaar kluwen. Zulke klachten over PowerPoint hoor je spijtig genoeg niet alleen in de vergaderzalen van het Amerikaanse leger. Al in 2003 schreef Edward Tufte een vlammend traktaat tegen PowerPoint, *The Cognitive Style of PowerPoint*, waarin de voornaamste bezwaren tegen deze software verzameld staan. Wie met PowerPoint presenteert, zou ertoe gedwongen worden om een commerciële vorm (slogans in ‘bulleted lists’) boven inhoud te verkiezen. Op die manier zou de software zich tegen intelligente redeneringen van de spreker verzetten en wordt elke presentatie tijdsverlies voor het publiek.

Bijna iedereen heeft zulke horrorverhalen over vervelende PowerPointpresentaties. Het is dus vreemd dat er in de loop der jaren maar weinig populaire alternatieven voor

PowerPoint opgedoken zijn. Keynote en andere vergelijkbare programma’s (‘slideware’ in het Engels genoemd) hebben wel de functionaliteit van PowerPoint verbeterd, maar bleven het strakke dia-paradigma ervan volgen. Een grote stap vooruit was dat dus niet. In 2009 lanceerde men echter Prezi, dat vrij snel als ‘de PowerPoint-killer’ bestempeld werd. Hoewel exacte cijfers ontbreken, zou het al een vrij grote populariteit bereikt hebben in Nederland en België. De organisatie van een Nederlandse ‘Preziday’ op 24 mei 2011 lijkt alvast een goed voorbeeld daarvan. Hieronder beschrijf ik de meest opvallende verschillen tussen Prezi en PowerPoint (en andere slideware).

Wat onderscheidt Prezi van PowerPoint?

In *Presenteren met Prezi* (2010) geeft Hedwyg van Groenendaal zeven redenen waarom Prezi zo bijzonder is. Ten eerste werkt Prezi met een oneindig groot canvas in plaats van dia’s die maar over een beperkte ruimte beschikken. Ook kun je in- en uitzoomen op delen van dat canvas, en die onderdelen in frames groeperen. Kortom, een Prezipresentatie is te

vergelijken met een camera die continu naar andere stukjes van een landschap kijkt. Een derde verschil met slideware is een indirect gevolg van dat in- en uitzoomen. Doordat je de grootte van bepaalde onderdelen van het canvas (tekstblokken, illustraties, frames) verandert, breng je er hiërarchie in. Je hoeft dus niet meer via de 'bullets' de informatie van je presentatie te structureren. Een vierde verschil is opnieuw een gevolg van het in- en uitzoomen. PowerPointpresentaties krijgen vaak het verwijt dat ze behoorlijk statisch zijn. Het monotone gewissel van dia's met 'bulleted lists' zou slaapverwekkend zijn. Maar bij Prezi verandert de focus op het canvas voortdurend, waardoor je beweging in de presentatie creëert. Een vijfde verschil ligt bij de technische aard van Prezi. PowerPoint is op de eerste plaats software die onafhankelijk van het internet op je computer gebruikt kan worden. Prezi daarentegen is een web-based tool dat Flash als basis heeft. Flash is een computerprogramma dat vooral gebruikt wordt om animaties, video's, eenvoudige spelletjes, banners, reclame-advertenties en zelfs volledige applicaties voor het web te creëren. Het is Flash dat ervoor zorgt dat je mooie overgangen hebt tijdens dat in- en uitzoomen, en daarom lijkt een Prezipresentatie soms op een animatie die je tijdens het spreken kan controleren. Je kunt Prezi ook tegen betaling als een *stand alone editor* inschakelen, maar eigenlijk is het de bedoeling dat je via de Preziwebsite de presentatie bewerkt, kopieert en met de wereld deelt. De laatste twee voordelen die van Groenendaal aanhaalt, zijn minder welomschreven. Het oneindige canvas van Prezi zou de creativiteit stimuleren, omdat je zo met geen enkele beperking rekening hoeft te houden. PowerPointdia's zouden de vrijheid meer begrenzen. Het laatste onderdeel dat Prezi bijzonder zou maken is de

eenvoudige interface. Na een halve dag zouden beginners de belangrijkste technieken onder de knie hebben.

Prezi lijkt een innovatief product, maar de technologie die erachter zit, bestaat al enkele jaren. In *Reinventing Comics* (2000) introduceerde Scott McCloud al het concept van het oneindige canvas en de in- en uitzoomende camera, en sindsdien heb je allerlei onlinecomics die de grenzen van het conventionele blad doorbreken. Ook presentaties in Flash zijn niet zo nieuw. In 2006 gebruikte Vincent Van Quickenborne al een Flashpresentatie om zijn toenmalige functie van staatssecretaris voor Administratieve Vereenvoudiging toe te lichten. Prezi heeft de technologie wel gebruiksvriendelijk gemaakt.

Kun je via Prezi beter communiceren?

Van Groenendaal vermeldt dat Prezi ervoor zorgt dat 'het voor het publiek overzichtelijker en boeiender is en dat de boodschap beter blijft hangen'. Als dat waar is, kan Prezi een échte 'PowerPoint-killer' worden. Daarvoor gooit het een belangrijke pion in de strijd. Prezi promoot namelijk boomstructuren die veel gelijkenissen met *graphic organizers* vertonen. Dat zijn combinaties van woorden met niet-linguïstische elementen (symbolen, pijlen, lijnen enzovoort). De bekendste voorbeelden van zulke *graphic organizers* zijn mindmaps en conceptmapping. Onderwijskundig onderzoek heeft aangetoond dat dit een uitstekende manier is om informatie te verwerken. Voorlopig is er echter geen enkel bewijs dat dit ook bij presentaties geldt. Presentaties zijn namelijk complexe communicatieve uitingen waar verschillende factoren een belangrijke rol spelen, en de visuele ondersteuning

(PowerPoint of Prezi dus) is slechts een van die factoren. Je kunt dus niet zomaar beweren dat een presentatie via *graphic organizers* altijd het beste resultaat oplevert.

Daarom heb ik begin 2011 in het kader van mijn doctoraatsonderzoek die invloed bestudeerd. Twee groepen (van elk ongeveer 75 studenten) kregen een video te zien waarin de docent een onderdeel van de cursus behandelde. De spreker was echter niet te zien, men kon dus alleen de visuele ondersteuning bekijken, maar het geluidsbestand was bij elke groep hetzelfde. De ene groep kreeg een klassieke PowerPoint-presentatie voorgeschoteld die wel volgens de richtlijnen van Cognitive Theory of Multimedia Learning opgebouwd was. Die theorie formuleert principes voor het correcte ontwerpen van visuele ondersteuning. De andere groep bekeek een presentatie die *graphic organizers* ten volle benutte. Dat was het enige verschil tussen de twee condities; lettertype, kleur, en zelfs de woorden bleven dezelfde. Uit de kennistesten bleek dat elke groep evenveel informatie uit de presentatie gehaald had. Ook vonden beide groepen het even moeilijk (of gemakkelijk) om de presentatie te volgen, maar de Prezigrpoepprecieerde de presentatie meer dan de PowerPointgroep. Daarbij moet er wel vermeld worden dat jongere generaties altijd een grotere voorkeur hebben voor nieuwe technologie. Dat laatste resultaat geldt dus niet voor iedereen die een Prezipresentatie ziet. Ook zouden *graphic organizers* vooral een impact hebben op studenten die weinig voorkennis hebben en/of eerder ruimtelijk dan tekstueel denken. Verder onderzoek zal moeten uitwijzen of *graphic organizers* wel een positieve invloed op de informatieoverdracht hebben, als er bijvoorbeeld alleen op logische redeneringen gefocust wordt.

Kun je gemakkelijker met Prezi werken?

Prezi betekent dus niet noodzakelijk betere resultaten, maar misschien beschikt Prezi wel over een gemakkelijker userinterface? Dat was trouwens de zevende reden die van Groenendaal gaf om Prezi boven PowerPoint te verkiezen. Aangezien Prezi een web-based tool is, moet je Jakob's Law of Web User Experience erbij halen om de gebruiksvriendelijkheid ervan te voorspellen. Die 'wet' stelt dat de gebruikers het grootste deel van hun tijd aan andere websites besteden. Ze verwachten dat websites/tools met een vergelijkbare inhoud en een vergelijkbaar doel dezelfde userinterface gebruiken. De openingspagina's van de website van kwaliteitskranten lijken bijvoorbeeld zeer goed op elkaar. Onder de kop met de naam van de krant vind je een horizontale balk met de verschillende thema's, en daaronder vind je het belangrijkste artikel, dat meestal een grotere foto dan de andere artikels krijgt. Dit is niet zomaar. De gebruikers verwachten namelijk dat de website van een kwaliteitskrant er zo uit ziet. Als bijvoorbeeld de Standaard plots een radicaal andere maar efficiëntere indeling van die openingspagina zou gebruiken, zouden veel lezers afhaken. Als je aan de visuele ondersteuning van je presentatie begint, heb je ook zo'n aantal verwachtingen over hoe de software daarvoor in elkaar zit. Je verwacht je aan een leeg blad met een lint vol knoppen erboven, en dus niet aan een leeg scherm met links bovenaan een menu in de vorm van een bol (zoals bij Prezi). Wie PowerPoint gewoon is, zal daarom problemen ervaren met de eenvoudige maar duidelijk andere manier van presentaties te maken via Prezi. Dat betekent niet dat Prezi nooit een PowerPoint-killer kan worden, maar wel dat het op korte termijn PowerPoint en

andere slideware niet van de troon kan stoten.

Werken via het web, zoals Prezi het dus doet, kan echter wel een voordeel blijken te zijn. De mogelijkheid om visueel materiaal op te slaan, te hergebruiken en te delen is namelijk dé oorzaak van het succes van PowerPoint geweest. Daar liggen dus kansen voor Prezi, als die aanpak op een gebruiksvriendelijke manier naar het web doorgetrokken wordt. Momenteel heeft iedereen de mond vol over cloud computing. Je zou je software en bestanden niet meer op je eigen computer bewaren, maar wel op een externe server die je via het internet bereikt. Op die manier kan je altijd en overal je files bekijken en bewerken. Prezi gebruikt dus hetzelfde principe als cloud computing, maar toch kan volgens mij de functionaliteit ervan nog beter. Nu moet je steeds naar de website om de presentatie te bewerken, terwijl bijvoorbeeld een app meer mogelijkheden zou kunnen bieden.

Prezi zet ook in op creativiteit. Toch is dit een vrij diffuus verhaal. Enerzijds heeft het oneindig grote canvas geen beperkingen (waardoor je gewoon je ideeën aan het blad kunt toevertrouwen), maar anderzijds kun je voorlopig maar over een beperkt aantal vormen, kleuren en lettertypes beschikken (waardoor de creativiteit toch enkele grenzen kent). Die combinatie is best vreemd.

Kun je via Prezi beter presenteren?

De eerste richtlijn van the Cognitive Theory of Multimedia Learning verkondigt dat je beter tekst én beelden gebruikt om efficiënt en effectief te communiceren. Voor mij is dit een van de belangrijkste richtlijnen, want het onderwijs van vandaag gebruikt nog altijd vooral tekst om informatie over te brengen.

Ook het bedrijfsleven is hier trouwens schuldig aan. Onlangs hoorde ik dat marketingmanagers ook hun dia's vol met woorden proppen en zelfs het lettertype verkleinen om toch maar alles op die kleine ruimte te krijgen. Dit blijft een vreemd verschijnsel, maar wat is de oorzaak hiervan? Enerzijds is dit natuurlijk een cultureel gegeven. We doen dit, omdat iedereen het doet, en soms zelfs omdat het expliciet van ons verlangd wordt. Daarnaast associëren we dia's vol tekst inderdaad met verveling, maar spijtig genoeg ook met intelligentie en ernst. Dat merk je zelfs op conferenties over communicatie waar de meeste sprekers tekstuele dia's gebruiken. Anderzijds, beweren enkele wetenschappers, ligt de oorzaak bij de bruikbaarheid van de software. We doen dit dus, omdat de software dit voor ons doet. Het openingsscherm van PowerPoint vraagt je bijvoorbeeld om 'een titel te maken' en 'tekst toe te voegen', en ongeïmproviseerde sprekers zouden daarom eerder voor woorden kiezen om hun boodschap uit te drukken. Prezi daarentegen zou een ander pad kunnen bewandelen, want het vraagt aan zijn gebruikers om 'ergens te klikken en een idee toe te voegen'. Op die manier zouden sprekers meer geneigd zijn om woorden en/of beelden te kiezen die het best hun boodschap uit te drukken. Kortom, de communicatie via Prezi zou efficiënter en effectiever verlopen, omdat sprekers meer over hun presentatie nagedacht hebben.

Wie wint: PowerPoint of Prezi?

Als je de richtlijnen van de Cognitive Theory of Multimedia Learning toepast, maakt het niet uit of je nu PowerPoint of Prezi gebruikt. PowerPoint is misschien niet de meest eenvoudige software om die principes te

volgen, maar het is wel perfect mogelijk. Door Prezi alleen zal de boodschap niet beter blijven hangen. Een jonger publiek echter zal een Prezipresentatie waarschijnlijk meer appreciëren, en Prezi beschikt over enkele technische mogelijkheden (het in- en uitzoomen bijvoorbeeld) die geoefende sprekers kunnen uitbuiten. Maar volgens mij

ligt de innovatieve kracht van Prezi niet zozeer in het oneindige canvas als presentatiemiddel. Het knappe aan Prezi, vind ik, is hoe het vastgeroeste sprekers aanmoedigt om de klassieke dia's met 'bulleted lists' in te ruilen voor efficiëntere beelden. Alleen al daarom is Prezi een interessant alternatief voor PowerPoint.

LEESTIPS

Cyphert, D. (2007) Presentation Technology in the Age of Electronic Eloquence: From Visual Aid to Visual Rhetoric. *Communication Education*, 56, 2, pp. 168-192.

Mayer, R. E. (2009). *Multimedia learning* (2nd ed). New York: Cambridge University Press.

Tufte, E. (2003). *The Cognitive Style of PowerPoint*. Cheshire: Graphics Press.

Van Groenendaal, H. (2010). *Presenteren met Prezi*. Amsterdam: Pearson Education Benelux.

DE AUTEUR

Jordi Casteleyn is praktijkassistent communicatievaardigheden bij de vakgroep Onderwijskunde (UGent) en doceert bedrijfscommunicatie bij de opleiding Bedrijfsmanagement (Arteveldehogeschool). Daarnaast werkt hij aan zijn proefschrift *New Media and the Rhetoric of Presentations – Explorations in Education*.

jordi.casteleyn@ugent.be